

บทคัดย่อ

ในการพัฒนาประเทศนั้นจะต้องมีการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน หากการพัฒนาทำไปเพียงด้านใดด้านหนึ่งก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา และการพัฒนาที่ดีก็ควรต้องทราบว่าเป็นสังคมหรือในชุมชนต้องการอะไร ความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างไร เพื่อที่จะให้การพัฒนาต่าง ๆ เป็นไปสุเป้าหมายที่ต้องการทั้งของผู้ถูกพัฒนา และของผู้บริหารประเทศ จากความสำคัญดังกล่าวโครงการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรวัดที่ใช้ในการสำรวจคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะศึกษาถึงการดำรงชีวิตและปัจจัยที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปในจังหวัดของผู้อาศัยอยู่ในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมิติที่ศึกษาได้แก่ คุณภาพชีวิตโดยรวม คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว คุณภาพชีวิตด้านการงาน คุณภาพชีวิตด้านความเครียด คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง

ในการศึกษาได้ใช้วิธีการสำรวจด้วยตัวอย่าง และเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่น หนองคาย นครราชสีมา สกลนคร อุบลราชธานี และยโสธร ที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 20 ปีบริบูรณ์ในวันที่ให้สัมภาษณ์ และจะต้องอาศัยอยู่ในจังหวัดที่เป็นตัวอย่างมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จังหวัดละ 200 คน รวมทั้งสิ้น 1,200 คน การเก็บข้อมูลได้ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน 2537

ผลการศึกษาพบว่าในการดำรงชีวิตของคนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นมีคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) คุณภาพชีวิตโดยรวม คนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเมินชีวิตตนเองในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาว่ามีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร้อยละ 54.2 ร้อยละ 40.0 มีสภาพชีวิตเหมือนเดิมมีเพียงร้อยละ 5.8 เท่านั้นที่มีสภาพชีวิตที่เลวลง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.5 มีความพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ในจังหวัดที่ตนอาศัยอยู่ และส่วนใหญ่ร้อยละ 92.0 ต้องการดำเนินชีวิตในจังหวัดที่อาศัยอยู่ต่อไป 2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว คนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าดัชนีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวโดยรวมเท่ากับ 3.402 นับว่ามีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในครอบครัวสูงซึ่งเป็นนิมิตหมายที่ดีแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานที่ดีของครอบครัวสำหรับคุณภาพชีวิตของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับอายุ การศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส โดยกลุ่มที่มีอายุ 40-49 ปี กลุ่มที่มีการศึกษาสูง กลุ่มสมรสแล้วอยู่ด้วยกันและกลุ่มอาชีพที่มีความมั่นคงเช่นรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่จะมีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ 3) คุณภาพชีวิตด้านการงาน มีดัชนีคุณภาพชีวิตด้านการงาน โดยรวมเท่ากับ 3.185 นับว่ามีคุณภาพชีวิตการงานค่อนข้างสูง คุณภาพชีวิตด้านการงานมีความสัมพันธ์กับตัวแปรภูมิหลัง คือ การศึกษา

อาชีพ สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว และรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน โดยกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง อาชีพราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและธุรกิจส่วนตัว กลุ่มผู้สมรสแล้วอยู่ด้วยกัน กลุ่มหัวหน้าครอบครัวและคู่สมรส และกลุ่มผู้มีรายได้สูงจะมีคุณภาพชีวิตด้านการงานสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

4) คุณภาพชีวิตด้านความเครียด โดยรวมคนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีดัชนีความเครียดเฉลี่ยเท่ากับ 1.774 ซึ่งถือได้ว่าค่อนข้างต่ำ คุณภาพชีวิตด้านความเครียดจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรภูมิหลัง คือ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และสถานภาพในครอบครัวทั้งนี้หญิงจะเครียดกว่าชาย กลุ่มอาชีพรับจ้าง/กรรมกร กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มที่มีการศึกษาน้อยและกลุ่มผู้เป็นบุตร/ผู้อาศัยจะมีความเครียดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

5) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม คนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมน้อยในทุกด้านที่ทำการศึกษามีดัชนีโดยรวมเท่ากับ 1.423 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรภูมิหลังคือ การศึกษา สถานภาพสมรส และสถานภาพในครอบครัว โดยกลุ่มที่มีการศึกษาสูง กลุ่มคนโสดและกลุ่มที่เป็นบุตรจะเป็นกลุ่มที่รับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

6) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง มีดัชนีโดยรวมเท่ากับ 2.903 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมืองจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรภูมิหลัง คือ อายุ การศึกษา และสถานภาพสมรส คนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ในระดับดี ความปลอดภัยในละแวกบ้านและความอบอุ่นใจในการพิทักษ์ดูแลจากเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง การคมนาคมสะดวก การได้รับการบริการด้านสาธารณสุขจากรัฐอยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมถือว่าคนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสะดวกสบายและพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ในจังหวัดที่อาศัยอยู่

ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการดำรงชีวิตอยู่ต่อในจังหวัด จากการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติก โดยแบ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานและกลุ่มบุคคลที่ไม่ทำงาน พบว่า 1) กลุ่มบุคคลที่ทำงาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.3 ต้องการดำรงชีวิตอยู่ต่อในจังหวัด ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความต้องการดำรงชีวิตอยู่ต่อในจังหวัด ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ คุณภาพชีวิตด้านการงาน และคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง 2) กลุ่มบุคคลที่ไม่ทำงาน ซึ่งได้แก่ นิสิต นักศึกษา แม่บ้านและผู้ไม่ประกอบอาชีพ ร้อยละ 91.1 ต้องการดำรงชีวิตอยู่ต่อในจังหวัด ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการดำรงชีวิตอยู่ต่อในจังหวัด ได้แก่ การศึกษา คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความเครียด สำหรับข้อเสนอแนะในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น รัฐควรดำเนินการพัฒนาทางด้านการศึกษา พัฒนาเมือง และสร้างงานในจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ โดยต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน จึงจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้สูงขึ้นได้